

Viðmerking:**Kraftblokkabátarnir kroystir**

Tøl frá Føroya Hagstovu fyri fiskiskapin undir Føroyum fyrstu 10 mánaðirnar í ár vísa at virðið av tí, sum er veitt undir Føroyum í ár er umleið 55 mió. kr. minni enn í 1998. Ein afturgongd frá 808 mió. kr. til 753 mió. kr. svarandi til 7%.

Vit vita øll, at seinastu árin hava verið avbera góð til fiskiskap og prísirnir hava fyrri nærum øll fiskasløg verið uppgangandi í sama tíðarskeiði, so tað liggur neyvan nakað dramatiskt í eini afturgongd av hesi stødd.

Men hetta er bert fyrri heimaflotan. Teir sum fiska undir Føroyum. Men hvat við hinum flotanum. Fjarfiskafloktanum.

Eg skal triva í nøkur tøl fyri kraftblokkafloktan og vísa á, at her er øðrvísi dramatikkur í luftini. Hesin flotin hevði 2 hampulig ár í 1996 og 1997 og eitt gott ár í 1998, men nú er vend komin í so tað forslar.

Kraftblokkaskipini eru 8

í tali. Tey royna eftir sild, makreli, hestamakreli, lodnu og svartkjafti við nót ella trol. Í metárinum 1998 veiddu hesi skip tilsamans fyrri 275 mió. kr. ella fyrri uml. 34 mió. kr. í meðal upp á skipi.

Nú vit nærkast endanum á 1999 hava hesi somu skip fiska fyrri uml. 152 mió. kr. ella 19 mió. kr. í meðal upp á skipið. Ein afturgongd upp á 123 mió. kr. íalt ella 45%.

Tað hevur í seinastuni verið nógv frammi um okkara nýggjari skip. Tey skulu í minsta lagi fiska fyrri 35 mió. kr. fyri at svara hvørjum sitt og allarhelst nakað meira nú, tí mestsum alt gongur tann skeiva vegin. Svartkjaftafiskiskapurin var óvanliga góður í 1998 og er í minking. Oljuprísirnir eru farnir upp í meira enn tað duplta seinasta ári. Hetta merkir uml. 3 mió. kr. meira í útreiðslum fyri ein kraftblokkabát. Hartil er rentan farin upp.

Meðalprísirnir fyri allar nøgdur tilsamans eru farnir við 33%, men virðini eru sum sagt fallin við 45%. Altså er ein afturgongd í nøgdunum eisini.

Men sum sagt er meðal-fiskiskapurin fyrri 1999 19 mió. kr. upp á skipið, har fleiri skulu hava 35 mió. kr. ella meira. Onkur má hjálpa við litið, um hetta skal hanga saman. Og tað ger tað ikki. Tað vera nógv reyð tøl at siggja í roknskapinum hjá pelagiska flotanum 1999.

Tað eru tvey álvarslig aspektir í hesi gongdini.

Annad er tað samfelaðsbúskaparliga. Her er ein afturgongd upp á 123 mió. kr. Tað fer at merkjast onku-staðni - mest í teimum kommunukøssum, sum fáa stórar inntøkur frá kraftblokkabátunum.

Hin er tann, at pelagiska kvotan tykist at skula býast út til alsamt fleiri. Og tá ið gjaldast skal fyri kvotur í sínámillum samarbeiðinum við okkara grannatjóðir, so

tykist tað fyrri tað mesta at vera við pelagiskum fiski. Hetta máar burtur av tilverugrundarlagnum hjá hesum partinum av flotanum og sum sæst eru útlitini longu nú álvarslig.

Við hetta lag verður trupult at gera ætlanir. Sum er rokna vit við, at okkara kvotur uttan svartkjaft hava eitt virði upp á 15-20 mió. kr., so tað skulu koma fyrri 15-20 mió. kr. burtur úr svartkjaftinum fyri at tað skal hanga saman.

Vit vænta at kvotur verða settar á svartkjaft innan fyrri 2-3 ár og við teimum útlitum, vit í dag hava, kunnu vit rokna við í mesta lagi at fáa 10.000-15.000 tons upp á skipið um árið. Um prísurin er 60 oyru, so gevur hetta 6-9 mió. kr. afturat teimum 15-20 mió. kr. fyri hinum kvoturnar.

Sum tað sær út í dag, liggur inntøkgurundarlagi hjá einum kraftblokkabáti alto so undir 30 mió. kr. um ári fyrri eitt gott ár. Og teir

nýggju skulu sum sagt hava 35 mió. kr. ella meira. Her verður galin endi.

Fyrr í heyst varð nógv tosað um endurnýggjan av skipafloktanum. Tá varð mestsum bert hugt eftir flotanum undir Føroyum. Eingin tók kraftblokkabátarnar upp á tunguna ella hinar fjarfiskabátarnar fyrri tann skuld. Ei dani í, tí her er einki grundarlag fyri endurnýggjan. Løgustødd og inntøkmøguleikar hanga ikki saman longur.

Fiskivinnu- og fiskiskaparmirugu taka henda veruleika í ramasta álvara, tí fylgurnar av ov litlum inntøkgurundarlagi vísa seg skjótt. Sjálvt um nokur hampulig ár hava verið, so er litið av eginpeningi akkumuleraður í feløgnum. Skipini vóru illa fyrri seg, áðrenn hesi trý seinastu árin, so holinei vóru eisini nógv at koyra í. Væntandi víðlíkhalda, gamal og útslitin reiðskapur og útskiifting av tólum fór við tí mesta av avlopinum.

So tey flestu av feløgnum eru framvegis ógvuliga viðbrekin og tola bert litla afturgongd, fyrr enn tað stendur á aftur.

Útlitini fyri 2000 tykist ikki at hava stórar broytingar við sær. Prísirnir eru komnir nakað uppaftr, so vónandi verður okkurt at royna eftir, men tað verður tungt at fáa endarnar at røkka saman, um einki broyrist.

Gøtu 8.12.1999
Atli Hansen

Betri at semjan er greið enn at hon er breið

Semjan í sjálfstýrismálinum er bæði breiðari og greiðari enn hon nakrantíð hevur verið áður. Tað er ikki avgerandi at at fáa Javnaðarflokkin við. Og vil hann ikki sleppa mønnum um eitt sjálfstøðugt land undir danskari grundlóg, er einki at tosa um. So er bara at lata hann sita, har hann sjálvar hevur sett seg: Utanfyri!

Vit mugu finna eina breiða semju!

Hetta tykist fyrri mong vera tað mest avgerandi, nú samráðingarnar við stjórna nærkast. Hvørja ferð málið verður umrøtt alment, ljóðar hetta sama: Breið semja, breið semja, breið semja.

Tað, "breið semja" merkir í hesum sambandi, er, at samgongan og Javnaðarflokkurin semjast um eitt samráðingarrit. (Sambandsflokkurin liggur helst ov langt frá hinum til, at ein semja er møguleg).

Tað er sjálvandi ógvuliga gott at breiðar politiskar semjur verða gjørdar - ikki minst í einum so týðandi spurningi. Men tann semjan, sum vit longu hava, er í veruleikanum rættiliga breið. Fýra av seks flokkum og 19 av 32 tingmonnum standa saman um hana. Hetta er ikki so litið. Tað hevur ongantíð áður hevur verið ein so breið semja um tann ríkisráðfærliga spurning á tingi.

Innihaldið má koma fyrst

Men menn vilja alto so hava semjuna at gerast enn breiðari við at fáa Javnaðarflokkin í uppi. Og tað er púra rætt. Jú breiðari semjan er, jú sterkari standa vit. Tí eigur tað sjálvsagt at roynast.

Men at fáa Javnaðarflokkin við má ikki gerast hovuðsendamálið í teimum fyrrirøkingum, sum nú standa fyrri.

Tað, hetta skal snúga seg um, má fyrst og fremst vera

innihaldið í teirri semjuni, sum gjørd verður. Fæst eingin semja við Javnaðarflokkin um eitt skilgott innihald, so er betri at eingin semja verður gjørd við hana.

Og innihaldið í tí, sum Javnaðarflokkurin higartil hevur boðað frá, er tíværi alt annað enn skilgott.

Flokkurin sigur, at Løgtingið skal hava "evsta lóg-gávuváld" í Føroyum. At Føroyar skulu vera eitt "sjálfstøðugt land", sum skal samstarva við Danmark "á jøvnum fót". Hetta samsvarar alt við ætlan samgongunnar.

Men samstundis hevur flokkurin aftur og aftur boðað frá, at einhvør semja skal miða ímóti, at Føroyar verða verandi undir teirri donsku grundlógini. Tað er eitt "ófráviliga krav" at vit ikki skulu hava egna grundlóg og at vit ikki skulu hava fullveldi yvir okkara landi.

Við hesum í huga er ilt at siggja, hvar partarnir kunnu mótast. Tí samgongan kann aldri ganga við til, at Føroyar verða framvegis undir donsku grundlógini. Tað hevði tikið grundarlagið undan øllum tí, sum hon hevur sagt og gjørt líka síðani valið. Tað hevði eisini gingið beint ímóti teimum lyftum, samgonguflokkarnir vundu valið uppá.

Fundamentalistisk støða
At Javnaðarflokkurin sigur seg vilja stovnsseta eitt sjálfstøðugt føroyskt land undir teirri donsku grundlógini

vísir fyrst og fremst, at flokkurin ikki arbeidir ábyrgdarfullt í hesum máli. Henda ósamanhangandi og sjálmótsigandi politiska agitatorisk hevur ikki uppi-borið meiri umtalu. Tí flokkurin hevur framvegis ikki greitt frá, hvussu hetta skal setast í verk. Tað eru bert innantómir og populistiskir pástandir. Teir kunnu ikki vera grundarlag undir okkara landi í komandi öld.

Og hvørjar grundgevingar hevur flokkurin? Hvi verður tað so ræðuligt um Føroyar fáa egna grundlóg?

Fyri mær at siggja er hetta einki uttan tað gamla svarta afturhaldið, sum vit hava upplivað gjøgnum søguna. Afturhaldið helt tað jú eisini vera ræðuligt at einahandilin varð avtíkin. At føroyskt mál fekk fremsta rætt í landinum. At vit fingi eigið flagg. At Løgtingið fekk lóg-gávuváld. Og so framvegis og so framvegis. Afturhaldið hevur altíð ræðst fyrri, at vit fingi nakað, sum var okkara egna. Nú er tað so grundlógin, sum er tann stóra gryllin.

Samanumtikið er at siga, at stóða Javnaðarflokksins í hesum máli er bæði ólógisk, ósamanhangandi, sjálmótsigandi og fullkomiliga fundamentalistisk. Hon kann ikki undir nokrum umstøðum verða grundarlag undir so týðandi samráðingum sum teimum, ið nú standa fyrri.

At geva stjórnini buktina og báðar endarnar

Hvat hevði hent um tað "treitaleyta kravdi" hjá Javnaðarflokkinum varð gingið á móti?

Fyri tað fyrsta høvdu vit ikki kunnað fingið evsta vald í okkara landi. Fullveldið yvir oyggjunum hevði framhaldið verið í Keyptmannahavn.

Fyri tað annað hevði ikki borið til at fingið eina skipan við greiðum lögfrøðiliga linjum. Grundlógin ásetur, at evsta valdið í Danmark er hjá donskum myndugleikum. Skulu vit hava okkurt slag av sjálfstýri undir hesi grundlóg, má tað - enn einferð - vera grund-áð politiska heimildarveiting frá stjórnini.

Og tá tað er stjórnin sum skal veita okkum hesa heimild, verður samráðing-ásetan tann sama sum altíð: Landsstýrið er undir, og stjórnin er omaná. Stjórnin situr øðrumegin borið og tekur avgerðirnar, meðan landsstýrið situr hinumegin og vónar. Vónar at fáa rættindi. Vónar at fáa heimildir. Men landsstýrið kann einki krevja, tí tað er framvegis ein danskur myndugleiki í einum donskum heimastryi.

Undir hesum treytum ber ikki til at gera annað enn eina politiska avtalu, sum hevur stóð í danskari lóg-gávu. Donsk lóg-gáva verður avgerandi fyrri, hvat ber til og hvat ikki ber til. Tí fer stjórnin at hava buktina og báðar endarnar. Hennara vælvild ella illvilji verður tað avgerandi.

At samráðing undir hes-

um treytum verður sama mannminkandi biddargongd sum altíð.

Fullveldi er greiðar linjur

Verður farið eftir fullveldinum er stóðan ein heilt onnur. Tá fer sáttmálin ikki at hava stóð í danskari lóg-gávu, men í altjóðarætti. Tað verður ein sáttmáli millum tvey sjálfstøðug lond. Okkara menn fara at hava greiðar altjóðarættarligar ásetingar at halda seg til, og kunnu leggja fram greiðar ætlanir og krøv. Ongum nýst at spyrja um krøvini samsvara við grundlógina og danska lóg-gávu, tí hetta verður als ikki inni í myndini.

Minkingin í blokkstuðuli, samstarv á uttanríkisøkinum, fyrisitingarligt samstarv í skiftistíðini - hetta verða alt samráðingarspurningar. Men móguleikarnir at fáa greiðar linjur fyrri samstarvinum á øllum hesum økjum eru munandi stórra, um grundarlagið er, at Føroyar skulu vera eitt sjálfstøðugt land.

So leingi vit eru undir donsku grundlógini fáa vit ikki greiðar linjur, tí tað verður sjálvt grundarlagið ógreitt. Dansk og føroyskt vald verður vavt saman, og eingin veit hvør hevur ábyrgdina av hvørjum. Fylgurnar av slíkari stóðu kenna vit øll.

Tí má málið verða, at vit fara eftir tí greiða og ruddiliga: Eftir fullveldi og egnari grundlóg. Bert tað skap-

ar móguleikar fyrri einum greiðum sáttmála og einum um javnbjóðis samstarvi.

Ein greið semja er betri enn ein breið semja

Tað er greiður meiriluti fyrri hesum sum er. 60% av tingmannaningini stuðlar eini greiðari og realistiskari ætlan.

Tað hevði sjálfstýrt verið ynskiligt, um semjan varð enn breiðari. Men skal ein breið semja gerast á Javnaðarflokksins grundarlag, so má tann greiða ætlanin um fullveldi og egna grundlóg sleppast. So standa vit við eini breiðari semju, men eisini eini ógreiðari og órealistiskari semju. Eini semju sum ger, at vit standa veikur undir samráðingunum. Eini semju sum ger, at landsstýrið verður ein undirskipaður danskur myndugleiki sum samráðist við tann danska statin.

Tí er tað týðningarmesta, at semjan verður greið - ikki at hon verður breiðari enn hon longu er. Og um treytin fyrri at fáa eina breiðari semju er at offra tað greiðu semjuna, so er betri at lata vera. Vil Javnaðarflokkurin ikki flyta seg, má hann standa utanfyri. Hansara stuðul hevði sjálvandi verið góður, men hann er ikki avgerandi. Tey ríkisráttarlaga víðurskiptini kunnu fáast í rættlag uttan hansara hjálpa.

Hans Tausen Olsen